

עלוך שבועי מבית 'בני אמותים' וכל מאמיהם

פרשת שמייני

פניני אמן ותפלה בפרשה

מאצרות אמותים

מה בין 'צד' ל'יצרנו'

"ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו" (ו ט)

"אמר להם משה לישראל: אותו יצר הרע העבירו מלבכם, ותהיו כלכם בראיה אחת ובעצה אחת לשרת לפני המקום" (ספרא, מ'קלמ'א דמלוואים ו).

מיהו 'אותו' יצר הרע? שהצטוו ישראל להעביר מלבכם?

באר ה'חדושי הרי"ם': לכל אדם באשר הוא נועדה משרה מיוחדת שלשמה נוצר, ולכל אדם באשר הוא ישנו יצר רע מיוחד הפנוסה למוניו מהגשמת משרה זו. רק האדם עצמו מפי' ויוזע את טיבו של 'אותו יצר' אישי ומיוחד שלו, ועל כך פונה משה לכל אהד ואהד מן ישראל ומונה לו: "אותו יצר הרע העבירו מלבכם".

על פי יסוד זה ישב רבי מאיר לרנר רבה של אלטונה תמיהה העולה על גסח 'הי רצון' שלאחר ברפת 'הפעביר שנה: מדוע בתחלה אנו מבקשים: "ואל תשלט בנו יצר הרע", ומיד אחר כך אנו כופלים ומבקשים: "וכוף את יצרנו להשתעבד לך"? לפי האמור נוכל להבין: בתחלה אנו מבקשים שלא ישלט בנו היצר הרע, הכלל, ולאחר מכן אנו מבקשים על 'צדנו' - המיוחד לנו, שאף עליו יסעי לנו הבורא יתברך להתגבר.

אמרי הרי"ם, שרית ג'ודר הפרמ"ד י"ד טו

בושה כסגלה למחילת עוונות

"ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח ועשה את חטאתך ואת עלתך" (ו ט)

"שהיה אהרן בוש וירא לגשת. אמר לו משה: 'למה אתה בוש? לך נבחרתו'" (רש"י).

מעיון דברי רש"י נראה כי שתי סבות מניעו מאהרן לגשת אל המזבח: בושה ויראה. מדוע אפוא התחכם משה רק לבושתו של אהרן לשאמר לו: 'למה אתה בוש'?

פרש רבי חיים הכהן רפפורט רבה של אוסטרבה:

במסכת ברכות (ב ב) אמרו חכמינו זכרונם לברכה: 'כל העושה דבר עברה ומתביש בו - מוחלין לו על כל עוונותיו', ופרשו הראשונים (שיטה מקובצת סט) שהבושה נחשבת לו כתרובה.

כשראה משה שירא אהרן מלגשת לעבדה כי התביש מחטא העגל, תמה: 'מדוע הנה ירא מלגשת למזבח, הרי: 'למה אתה בוש' - דוקא מאחר שאמת מתביש אינך צריך לירא מלגשת, שהרי מחמת הבושה נמחלו עוונותיה'.

אוצרות חיים (נדפס בסוף שרית מים חיים ח"א)

אהרן נשא תחלה את 'ידו' ואחר כך את 'דיו'

"וישא אהרן את ידו אל העם" (שס)

על שני דיוקים העולים למקרא פסוק זה עמד הנצי"ב מוולוז'ין:

א. מדוע נכתבה המלה "ידו" בכתב חסור?

ב. מדוע נקטה התורה לשון "אל העם", ולא "על העם", או "כנגד העם"?

ובאר: כיון שלהלכה תביים העם לכון לברכה שאומרים הפהגים (ש"ע א"ח כח ט), רמז לנו הכתוב ששפא אהרן

תחלה את ידו האחת אל העם כדי להורות להם שישנו את דעתם ויכוננו את לבם, ורק אחר כך נשא את ידיו כנגד העם לשבתם.

שבחם של ישראל שתפלתם נענית עם סיומה

"ותצא אש מלפני ה'... וירא כל העם וירגו" (ט ד)

אונקלוס תרגם: "וירגו" - "ושבחו", ויש להבין מהו השבח המיוחד ששבחו?

באר מרן ה'חתם סופר': במסכת תענית (כה ב) כותבת הגמרא כלל בענין תפלת הצבור: אם נענתה תפלתם מיד לאחר שסיימוה - שבח הוא להם שמה הקדוש ברוך הוא למלא מבקשם, אך אם נענתה טרם סיום תפלתם - גנאי הוא להם, שבכך נראה שאין הוא חפץ לשמע את קולם.

לפי זה נוכל לפרש: ביום השמיני לימי המלוואים, לאחר שסיים אהרן את כל סדר הקרבת הקרבנות כפי שהצטוו מפי הגבורה, עדין לא שרתה השכינה בישראל, עד שיצא יחד עם משה והתפללו על כך, ומיד לאחר שסיימו תפלתם יצאה אש מלפני ה' ושרתה השכינה בישראל.

על כך נאמר: "וירא כל העם" - כשהתבוננו בני ישראל באש, מיד "וירגו" - כפי שתרגם אונקלוס: "ושבחו" - שהבינו שאש זו היא שבח למשה, לאהרן ולצבור שולחיהם, שלא שרתה השכינה עד שהתפללו על כך, ומשהתפללו, מיד עם סיום תפלתם זכו ונענו.

ברכה ואמן

בפרשת שמייני צ"א פסוקים כגמטריה של אמן. מלבד זאת, פרשה זו מסתיימת בהלכות הנוגעות לכשרות המאכלים, ואכן מאכל בגימטריה 'אמן' - ללמדנו שאין די שנסתפק בברכה על האכילה, אלא עלינו להשתדל שתמיד יהיה מי שיענה אמן אחר ברכתנו.

ונתן להוסיף עוד: אף הסימן שנתנו במסורה למנין פסוקי הפרשה הוא עברדיה: כלומר שהמקפיד על ענית 'אמן' מתחזקת אמונתו ונהיה עבד ד-ה.

אמונת יצחק ח"ב עמ' לג

ענית אמן משרישה אמונה

"כי היום ה' נראה אליכם" (ט ט)

"כי היום" בגימטריה 'אמן', ללמדנו כי המקפיד על ענית אמן משריש אמונה בלבבו, בבחינת: 'ה' נראה אליכם', ומי שאינו נזהר בכך הרי הוא פוגם באמונתו חלילה.

'ש"ש' יעקב' עמ' כחב, וראה מונא מקדש' אות ח'

ברכת לחיים' בשתיית יין

"ויו ושכר אל תשת" (י ט)

על הטעם שאסרה התורה על הפהגים לשתות יין כתבו בעלי

התוספות שהוא משום שהשכרות יכולה להביא לידי תקלה, שהרי אף אדם הראשון נכשל בחטא עץ הדעת לאחר שהשתכר בשתייתו מהכוס שעליה ברוך ברכת חתנים' בגושאוי לחנה.

מסבה זו מקפידים אנו לברך איש את רעהו בברכת 'לחיים' בשעת שתית יין, שהרי אדם הראשון נקנס במיתה לאחר שנכשל מחמת שתית יין, ועל פן אנו מברכים את וולתנו ששתיה זו תהיה לו לחיים ושלום.

דעת אגנים'

תשעה עשר עופות פנגד תשע עשרה ברכות

"וצאת אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו שקץ הם..." (יא ג)

בדברי הירושלמי (ברכות ב ד) העוסקים בענין חובת הפנהגה בתפלה, הובאה עדותו של האמורא שמואל על כך שפנהגה אפרוחים באמצע תפלתו. ולאורח תמונה, הכיצד זה יתכן שקדוש עליון שפנהגה ירהר האפרוחים בעצומה של תפלתו?

לכאור ענין זה חבר הגאון רבי יהושע העליר בעל 'חסן יהושע' דקנטרס מיוחד בשם 'דברי יהושע' - בית תפלה, להלן נביא מתוך דבריו:

בדברי הגמרא (ספ"ה ב ה) מבאר כי הקרבנות שהקריבו ישראל הועילו לכפרתם של אמות העולם, ולפי זה יש לומר כי אף התפלה שנתקנה במינו במקום קרבנות מועילה לכפר על אמות העולם.

ונהג, אם נמנה את מספר העופות הטמאים שהזכרו בפרשתנו, נמצא כי הגם תשעה עשר - פנינו ברכות תפלת העמידה. ולאור דברי התרגום 'ונתן' (בראשית טו יא) כי אמות העולם נמשלו לעופות טמאים, נוכל לפרש את עדותו של שמואל: "אני מניתי אפרוחים", שהקפיד לכוון בתפלת העמידה אף כנגד העופות הטמאים כדי לכפר על אמות העולם.

בהמשך דבריו האריך החסן יהושע לפרט כיצד רומזים שמותיהם של העופות הטמאים לכל אחת מברכות שמונה עשרה. מפני אריכות הדברים לא הבאנו אותם בעלוננו, וכדאי לעיין במקורם.

כחה של מצוה אחת

"להבדיל בין השמא ובין השוה ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל" (יא מז)

'צריך לומר בין חמור לפרה? והלא כבר מפרשים הם! אלא: בין טמאה לך לטהורה לך - בין נשחט חציו של קנה לנשחט רבו" (רש"י).

מוסר נפלא העולה מהדברים למד רבי משה שוואב המשגיח דגייטסהד:

ההבדל "בין טמאה לך לטהורה לך" - בין נשחט חציו של קנה לנשחט רבו" הנו דק פחות השערה. ואכן כך הוא בכל ענין שבקדשה, בכחה של מצוה קלה אחת להפך את מהותו של האדם מן הקצה לקצה; ענית 'אמן' אחת יכולה לעלות את העולם משאול תחתית לשערי גן עדן.

'ש"ש' יעקב' לב' ח"ג עמ' צו

ביום ו' כ"ה בניסן חול היארצייט של מרן הרב הקדוש בעל 'דברי חיים' מצאנו, שעל אודותיו ספר נכדו וממשיך דרכו בעל 'שפע חיים' וצ"ל באחת מדרשותיו:

"אצל זקני הקדוש מצאנו זי"ע היה חק קבוע, דבר יום ביומו: אחד ולפעמים שנים ויותר מבניו הקטנים או מנכדיו היו אומרים לפניו ברכות השחר, והוא היה עונה אחריהם אמן."

הליכות חיים סדר היום עמ' כסב

חק קבוע דבר יום ביומו

ברכות השחר בחרותא - להאמין בכל בקר מתדש.

מצות ספירת העמר (א)

צפייה לקבלת התורה

בלילה הקדושה והנורא, בעת אמירת 'הגדה של פסח' קראנו על הנסים המפלאים ועל האותות והמופתים שעשה הקדוש ברוך הוא כדי להוציא את בני ישראל ממצרים. כיון שכל תכלית יציאת מצרים הייתה כדי שיקבלו בני ישראל את התורה, על כן מיד לאחר יציאת מצרים הציטו ישראל לספר ארבעים ותשעה יום, כדי להגביר בלבם את הצפייה והתשווקה ליום החשוב ביותר שהיה בעולם מאז ששת ימי בראשית - יום קבלת התורה, אשר למענו הוציא אותנו הקדוש ברוך הוא, מעבדות מצרים - לעבודת האלקים (ספר החנוך טו).

מאז לאותו היום ועד ימינו אנו, בכל שנה ושנה מקדש אנו מעוררים תשווקה ונפלאה זו על ידי קיום מצות ספירת העמר במשך ארבעים ותשעה הימים שבין פסח לעצרת. רבי יוסף בכור שור, מבעלי התוספות (נחרא כג טו) הביא על כך משל נפלא, לאדם שהיה חבוב בבית האסורים במשך שנים רבות, והנה הגיע שליח המלך ובשר לו: 'ביום פלוגי יוציאך המלך מבית האסורים, ולאחר חמשים יום מיציאתך יתן לך את בתו לאשה'. האיש שהיה שבע אגובות לא האמין לדברי המבשר, אך כשהגיע היום המיוחל והמלך הוציאו, אמר: 'אם קיים המלך את הבטחתו הראשונה, בודאי יקיים את ההבטחה השנייה ויתן לי את בתו', ומתוך צפייתו החל לנגות את הימים עד ליום המבטח.

כך ישראל, כאשר בתוך קושי העבודה הבטיחם משה כי יוציאם הקדוש ברוך הוא ממצרים ולאחר מכן יתן להם את התורה (ראה שמות ג יב וברש"י שם), לא שתו לבם לכך. אולם כשראו כי התקיימה ההבטחה הראשונה, מיד החלו לספר עד ליום הגדול שבו זכו בתורה הקדושה.

ספירת העמר על שום מה?

שמה של מצות ספירת העמר נקרא כך, משום שיום הקרבת קרבן העמר, למחרת יום טוב ראשון של פסח, הוא היום שנקבעה התורה כיום התחלת קיום המצוה, ככתוב: 'וספרתם לכם... מיום הביאתכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימות תהינה' (נחרא כג טו).

מלבד זאת כתבו הראשונים כי זמן הקרבת העמר ומצות הספירה קשורים זה לזה, שכן בתקופה זו של סיום עונת הגשמים ותחלת עונת הקוצ, נתונים עובדי האדמה בחשך רב; שמה ירדו גשמים ויפסידו את תבואתם, או שמה יבא שדפון ועולם ויבש את פרותיהם. לפיכך הציטו ישראל על הקרבת העמר, כדי שתתברך התבואה שבשדות (ראה טו א), ומאותה סבה הציטו לספר את ספירת העמר כדי שזכור את צער העולם ומתוך כך נשוב בתשובה שלמה ונתחנן לפני ה' שירחם עלינו, שהיה התבואה כתקנו וכך נוכל להגות בתורה כראוי, שהרי אמרו חכמים (אבות ג כא): 'אם אין קמח - אין תורה' (אבודרהם, תפלות הפסח).

עוד כתבו הראשונים, כי כיון שבתקופת העמר, בין פסח לעצרת, עמלים הכל בעבודת הקוצר שבשדות, ומתוך שטרחה הפרוכה בעבודתם עלולים הם לשכח את המועד שעליהם לצאת מביתם כדי להגיע לירושלים לחג השבועות, על כן הציטו למנות את חשבון הימים, שלא ישכחו את זמן החג (שם).

טעם נוסף בדרך דרוש כתב המהרש"א (ח"א, ר"ה טו א, וראה 'מחשבות הר"ן' אות טו):

מנחת העמר המקרבת למחרת הפסח מובאת מן השעורים שהם מאכל חמורים (פסחים ג ב), ולעמדת זאת מנחת 'שתי הלחם' המקרבת בתן תורה מובאת מן החטים שהם סמל הדעת (ראה ברכות מ א: 'אילו שאלו ממנו אדם הראשון... רב יהודה אומר: חשה היתה, שאין התנוע יודע לקרות אבא ואמא עד שטיעם טעם דגו').

כשיצאו ישראל ממצרים, טרם קבלו את התורה והמצוות, היו הם בבחינת חמורים ועל כן המנחה המקרבת למחרת הפסח באה מן השעורים. רק כשהגיעו להר סיני וקבלו את התורה, אזי נחשבו כבני אדם, ועל כן הציטו להביא מנחה מן החטים.

לפי זה נמצא שבכל יום ויום מימי הספירה מתרחקים אנו יותר ויותר מבחינת מנחת העמר הבאה ממאכל בהמה, ומתקרבים לשתי הלחם שהם בבחינת הדעת, ועל כן ראוי לכנות ימים אלו בכינוי 'ספירת העמר'.

עמידה בשעת הספירה

במדרש (מדרש תנאים דברים טו ט) דרשו חכמים שיש לעמוד בשעת הספירה מהפסוק (דברים שם): 'שבעה שבעת הספר לקח מן החל חרמש בקמה' - 'אל תקרא בקמה' אלא במקוה, מכאן שאין מברכין על ספירת העמר אלא מעמד'.

טעם נוסף הובא בש"בלי הלכות (ר"ל): הכתוב הקיש את הספירה לקצירה, כפי שקצירה נעשית מעמד כך הספירה צריכה להעשות מעמד.

מענין לצ"ן כי ממצוה זו למדו הראשונים (מנהגי מהר"ל הלכות גולב; אבודרהם ברכות השחר ועוד) על מצוות נוספות שכתבה בהן המלה 'לכם' שיש לעשותן מעמד. סימן לדבר נתנו הראשונים (ספר הפנהגים ט"א, פסח טו) מהכתוב בתהלים (לג א): 'צעת ה' לעולם תעמד': 'צעת' ראשי תבות: עמר ציצית תפלין (ראה עוד בהגהות עטרת זמנים א"ח סי' ח' שדרש מצוות נוספות מפסוק זה).

רגלי חסידיו ישמר

בקורו הרביעי והאחרון של הרב הקדוש רבי אברהם אלימלך מקרלין זצ"ל בארץ הקודש יחרת לגצח בלבבות חסידיו בקבור נורא הוד, אפוף רצינות ומלוג בתפלות בלתי פוסקות לישועתם של ישראל.

היה זה בפיץ של שנת תרצ"ט. רוחות המלחמה כבר נשבו בעו ברחבי אירופה. הצורך הנאצי ימח שמו שלא חזל מלהשמיע את חלומו המזויע למחות את העם היהודי מעל פני האדמה, קרוב היה מתמיד להגשמת שאיפתו הנוראית, רחמנא ליצלן, והעולם היהודי כולו עקב במתח ובחרדה אחר המתרחש.

שש שנים קדם לכו, בעלות הצורך הנאצי ימח שמו על פס השלטון בגרמניה, כבר חזה האדמו"ר רבי אברהם אלימלך את האסון העומד להתרחש על העם היהודי, ומאז לא חזל מלהתריע ולעורר את צאן מרעייתו לחובת השעה, להתפלל ולזעק על ישועתם של ישראל שסכנה נוראית מרחפת על ראשם.

באותן שנים לא הכל הבינו את הרבי. אף בשנת תרצ"ט, כשהעולם כולו רעש ונעש מאימת המלחמה הקרבה ובאה, היו רבים שסברו כי הוא מגזים בחששותיו. אך הרבי שהיה מהיחידים שראו בעיניהם הקדושות את הנורא מכל, המשיך כל העת ביתר שאת וביתר עז לעורר את חסידיו ומקרביו לתפלה ולזעקה.

מיד לאחר חג הפסח תרצ"ט, הודיע הרבי למקרביו על רצונו העז לצאת לבקור ממשך בקרב קהל עדת מרעייתו תושבי הארץ הקדושה, כאשר המסורה הייתה ברורה: לעורר רחמי שמים בכל המקומות הקדושים ובפרט בפתל המערבי כדי שתתבטל הגזרה הקשה שתלויה ועומדת על העם היהודי.

בשלהי חודש איר הטילה האגיה שבה נסע הרבי עגן נמל תל אביב שזה עתה נחנך. מאות רבות מחסידיו קרלו כפר המתינו בכליון עינים לאגיה ההולכת ובאה, ומיד עם ראותם את זיו פני רבם פצחו בשירת 'ברוכים הבאים בשם ה'... אלא שלמרב הפלא וההפתעה, מהר הרבי להסותם תוך שהוא קורא לעברם בפנים רציניות וקול רועד:

"יהודים! לא באנו הפעם לארץ ישראל לשם בקור! באנו כדי לעורר רחמי שמים על אחינו בני ישראל יושבי פולין ושאר מדינות אירופה, אשר חרב הצורך תלויה מעל ראשם. לא עת גיל ושמחה עתה! באנו לכאן כדי להרבות בתחנונים במקומות הקדושים ובצינוי הצדיקים, לישועה ולרחמים בעבדכם, אולי יחוס, אולי ירחם...!"

החסידים נדהמו לשמע הדברים. הם לא העלו בדעתם כי המצב כה קשה, והרבי שכאמור צפה את הבאות מהר להפך מהם ולהכנס לרכב שהובילו למעונו שבירושלים. עם הגיעו פנה הישר אל הכתל המערבי, שם החל מיד לזעק בתפלה לישועת הכלל והפרט.

כצפוי, החל מיום בואו אל הארץ, במשך הימים והשבועות שלאחר מכן ועד לתם בקורו, הרבה האדמו"ר להגיע אל הכתל המערבי וליתר המקומות הקדושים ולא חזל מלהתפלל ולבקע שגרי שמים.

כיון שמעונו של הרבי היה בעיר העתיקה, הקפיד בכל שבת מיד עם סיום קריאת התורה, לרדת מבית המדרש לחסידיו קרלו שבעיר העתיקה, לתפלת מוסף בכתל המערבי הסמוך.

מנהג של קבע היה לרבי בשבתות אלו: באותם ימים לא התיר שלטון המנדט ליהודים להכניס ספר תורה אל הכתל, ומתוך כך לא יכלו המתפללים לומר את 'שיר הכבוד' כנהוג, לפיכך מיד לאחר סיום תפלת המוסף פונה היה הרבי לפנה הימנית של הרחבה, סמוך לשער 'האווזיה' שדרכו היו נכנסים אל הכתל, ושם היה אומר עם חסידיו את חמשה עשר 'שירי המשלוח' שבתהלים, במקום 'שיר הכבוד'.

היה זה בשבת קדש פרושת ואתחנן-נחמו, י"ג במנחם אב תרצ"ט. הרבי ירד להתפלל מוסף בכתל כהרגלו, אלא שבנגוד לרגילו, מיד עם סיום קדוש 'תתקבל' שלאחר תפלת המוסף הודיע הרבי למשמשו כי ברוצנו לסים את התפלה בבית הכנסת שבבעיר העתיקה.

החסידים התפלאו על פשר השנוי, אך מהרו בלא אמר ודברים לצעוד אחר הרבי שעשה את דרכו במהירות לכיון העיר העתיקה.

דקות ספורות לאחר מכן התברר גדל הנס קשקול פיצוץ נשמע מכאן רחבת הכתל. יהודי שברח בבורצה לכאן פמליתו של הרבי ספר בהתרגשות כי פצצה שהנחה בדיק במקום שבו היה אומר הרבי לעמד באותה שעה, התפוצצה בקול רעם אדיר. למרבה הנס לא נרמה הפצצה כל נזק, משום שכמה דקות קדם לכו עגבו אחרוני המתפללים את המקום יחד עם הרבי.

מתברר כי השכנים הערביים שלא ראו נחת מהנוכחות היהודית שהתבררה במקדש בכל עת שבא הרבי להתפלל בכתל המערבי, החליטו לפתור את הבעיה בדרך ישמעאלית טפוסית, ואף נס מעט מחשבכם לצאת אל הפעל.

נקל היה לשער מה היה מתרחש אלו היה נותר הרבי כהרגלו לומר את פרקי התהלים במקום. סיגמא דשמאי ונפלאה הובילה את הרבי להחליט לומר הפעם על מנהגו, וכך נמנע אסון כבד.

כחודש לאחר מכן, ב"ד חודש אלול, עזב הרבי את הארץ הקדושה באגיה האחרונה שיצאה מהארץ לכאן אירופה הדוויה, ושלוש שנים לאחר מכן עלה על המוקד עם בני משפחתו ואלפי חסידיו. ה' יקם דמם.

גדול בישראל פי"ג; זכרונם לברכה י"ג במרחשון; וימן הכתל המערבי עמ' 179

עיצובי שטיינ